

UDK 821.09:792

DOI 10.51937/Amfiteater-2025-1/262-281

Povzetek

Tema članka je esej »Neapelj« [orig. nem. »Neapel« – op. prev.] (1925), ki je nastal v soavtorstvu Asje Lācis (roj. Anna Liepiņa, por. Lācis ali Lāce, 1891–1979) in Walterja Benjamina (1892–1940). Gre za študijo primera, ki uporablja flanerstvo (fr. *flânerie*) kot strategijo pri ustvarjanju. Pripovedovalca, torej figuro pohajkovalca po mestu in oddaljenega opazovalca, sta soavtorja zasnovala tako, da pridejo do izraza razlike v interpretaciji s strani moškega in ženske – flanerja (fr. *flâneur*) in flanerke (fr. *flâneuse*). V eseju je Neapelj prikazan s protistavo dveh vidikov: filozof Benjamin mesto obravnava kot sistem ter pri tem preučuje njegove strukture in kategorije, gledališka režiserka Lācis pa na mesto gleda kot na dinamično predstavo. Pogleda se zlijeta v edinstven pripovedni glas. Članek osvetljuje pomen raziskovanja mest za gledališče, prispevke s strani Lācis pa dokazuje z raziskovanjem vzporednic iz njenega izobrazbenega ozadja, ustvarjalnih del, pisem in publikacij. Pod vplivom sodelovanja z Lācis je Benjamin razvil svoj značilni filozofski slog; zametke najdemo v tem eseju, saj je v njem uvedel metafori poroznosti in konstelacije, ki ju je pozneje razširil v koncepta. Članek se zaključuje z ugotovitvijo, da flanerstvo kot strategija raziskovanja in pripovedovanja združuje vitalnost žive izkušnje z gledališčem in filozofijo, cilj pa je navdihniti sveže poglede na to, kako videti in bivati v svetu. Z drugimi besedami, utelešati revolucionarni cilj avantgard – preseganje umetniških, ideoloških oziroma kulturnih meja – ter jih s tem podpirati v njihovih inovativnih in transformativnih prizadevanjih.

Ključne besede: Neapelj, živa izkušnja, gledališkost urbanega okolja, poroznost, konstelacija, ustvarjalno sodelovanje, flaner in flankerka, pripovedni glas

---

Sanita Duka je študentka doktorskega študija na Latvijski akademiji umetnosti. V disertaciji o delovanju Delavskega gledališča v Rigi (1926–1934) nadaljuje raziskovanje teme magistrskega študija. Pred kratkim se je pridružila projektu Walking Through Time: Flânerie and Modernity in Latvian Interwar Culture [Sprehod skozi čas: Flanerstvo in modernost v latvijski kulturi med obema vojnama], ki ga vodi ILFA. Pred tem je študirala filozofijo na Univerzi v Latviji ter kulturni menedžment na Glasbeni akademiji Jāzepsa Vītolsa v Latviji. Pri gledaliških študijih uporablja multidisciplinarni pristop.

sanita.duka@gmail.com

Flanerstvo kot strategija: revolucionarne ideje avantgard v soavtorstvu Asje Lācis in Walterja Benjamina

---

Sanita Duka

Latvijska akademija umetnosti (AAL), Inštitut za literaturo, folkloro in umetnost Univerze v Latviji (ILFA)

Članek »Flanerstvo kot strategija: revolucionarne ideje avantgard v soavtorstvu Asje Lācis in Walterja Benjamina« obravnava esej »Neapelj« (1925), ki sta ga skupaj napisala Asja Lācis (roj. Anna Liepiņa, 1891–1979) in Walter Benjamin (1892–1940), in sicer kot študijo primera, ki uporablja flanerstvo kot strategijo pri ustvarjanju. Pripovedovalca, ki ga poseeblja figura pohajkovalca po mestu in opazovalca, soavtorja v svoji interpretaciji oblikujeta s protistavo pogledov flanerja (moškega) in flanerke (ženske), pri čemer pride do izraza različnost njunih gledišč. Posledica te dvojnosti je inovativen esejski pristop, pri katerem filozof Benjamin preučuje Neapelj kot sistem struktur in kategorij, gledališka režiserka Lācis pa mesto interpretira kot dinamično predstavo. Pogleda se zlijeta v edinstven pripovedni glas, v katerem se prepletata analiza in imerzija. Dejstvo, da Neapelj raziskujeta tako flaner kot flanerka, omogoča enakovredno in ustvarjalno dopolnjevanje v obojestransko korist in s tem pomeni izziv spolni pristranskosti. Interdisciplinarna metoda eseja sledi načelom avantgardnih gibanj zgodnjega 20. stoletja, ki so si prizadevala za preseganje starih in ustvarjanje novih tradicij pa tudi za brisanje ločnic med visoko in nizko kulturo, teorijo in prakso, centrom in periferijo.

Pričujoča raziskava osvetljuje pomen raziskovanja mest za gledališče, s poudarkom na pomembnih prispevkih s strani Lācis. V argumentaciji namreč izpostavi intelektualni prispevek, ki ga lahko povežemo z Lācis glede na njeno strokovno izobrazbo in izkušnje, ki jih je pridobila kot avantgardna gledališka režiserka. Z analizo vsebine eseja članek izpostavlja gledališke metafore in omembe režijskih metod tedanjega časa, vključno z razpravami o revolucioniranju gledaliških praks, na primer z uprizarjanjem na ulicah in vključevanjem občinstva. Ključno vlogo Lācis pri oblikovanju esejskega pristopa dokazuje z raziskovanjem njenega izobrazbenega ozadja, ustvarjalnih del, pisem in publikacij. Citati iz njenih pisem, ki jih hrani Latvijski narodni literarni in glasbeni

muzej, jasno kažejo na plodno sodelovanje in soavtorstvo z Walterjem Benjaminom. Njena razmišljanja o življenja polnem kaosu, gledališkosti in norem tempu mesta so zelo podobna refleksijam v eseju »Neapelj«, kar dokazuje, da je močno vplivala na njuno skupno pisanje. Njen prispevek je očiten tudi iz dejstva, da je za opis dinamičnosti mesta uporabljen gledališki okvir, v katerem se Neapelj preobrazi v oder za rituale, geste in predstave. V eseju je mestni prostor prikazan kot živi spektakel, v katerem se prepletajo verski obredi, ulične procesije, interakcije pri trgovanju in spontana praznovanja, realnost pa se prepleta z gledališkostjo.

Članek za preučevanje pripovedovanja zgodb v eseju uporablja analizo opisanih prizorov. Začetni prizor je podoben uvodnemu delu predstave; primerljiv je s prologom zgodovinske tragedije, odraža pa gledališkost vsakdanjega življenja. Benjamin in Lācis flanerstvo uporabita za transformacijo pohajkovanja in opazovanja v pripovedno strategijo. Z ritmom zapisanega besedila odslikavata hrup neapeljskih ulic, pred ključnimi trenutki refleksije pa uporabita kontemplativne premore. Premori delujejo kot celice poroznega sistema in nam omogočajo panoramski vpogled v življenje Neaplja. Posledica hibridnega pristopa je kinematografska in kalejdoskopska struktura eseja, ki mesto prikazuje kot fluidno in fragmentirano sekvenco živih izkušenj. Članek raziskuje flanerstvo kot način angažiranja; izpostavlja, da flanerstvo lahko poveže živo izkušnjo z gledališko in filozofsko prakso ter tako ustvari fluiden prostor, kjer se prepletata opazovanje in predstava, vsakdanja srečavanja pa postanejo refleksivna dejanja raziskovanja in ustvarjanja pomena. Mozaična esejska struktura, ki združuje živahne opise vsakdanjega življenja s filozofskimi vpogledi, ponazarja avantgardno vizijo preseganja meja – umetniških, ideoloških oziroma kulturnih.

Ključna tema eseja je poroznost, metafora za strukturo Neaplja od njegovih vulkanskih temeljev do arhitekturne in družbene ureditve. Poroznost označuje konceptualno in fizično realnost, v kateri se odraža igriva interakcija med zasebnim in javnim prostorom, dnevom in nočjo, delom in prostim časom ter trgovanjem in hazardiranjem. Zaradi poroznosti mesta jasnih ločnic ni več; poraja se polje nenehnega stika in improvizacije. Ta okvir ne predstavlja le temeljev za filozofske vpoglede v eseju, temveč tudi za njegov gledališki slog, saj so javni prostori podobni odrskim, vsakdanje življenje pa se odvija kot predstava. Neapelj je predstavljen kot hibriden in fluiden prostor, v katerem nam soavtorska pogleda flanerja in flanerke razkrivata liminalne prostore tranzicije in transformacije.

Etika sodelovanja, ki prežema skupno delo Benjamin in Lācis, je prispevala k transnacionalnemu širjenju revolucionarnih avantgardnih idej; poleg tega je izzivala asimetrije med periferijo in centrom ter različne oblike spolne pristranskosti. Članek izpostavlja tudi, kako je njuno sodelovanje vplivalo na Benjaminovo intelektualno pot. Pod vplivom Lācis je Benjamin razvil svoj značilni filozofski slog, saj je v »Neaplju«

prvič vpeljal metafore, kot sta poroznost in konstelacija, ki ju je pozneje razvil v temeljna koncepta. V jedru teh idej je povezanost fragmentov – odraz zavezanosti avantgarde polifoniji in hibridnosti.

Članek se konča z ugotovitvijo, da flanerstvo kot strategija raziskovanja in pripovedovanja združuje dinamično živo izkušnjo z gledališčem in filozofijo, cilj pa je navdihniti sveže poglede na to, kako videti in bivati v svetu. S tem uteleša transdisciplinarni pristop, pri katerem se prepletajo umetnost, filozofija, gledališkost in živa izkušnja. Ne gre torej le za metodo, ki ji uspe ujeti bistvo Neaplja, temveč tudi vzpostavlja okvir za sodobne razprave o urbanizmu, odpornosti kulture in družbeni koheziji.

Prevedla Urška Daly